

ΑΣΙ Χώρος

Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης

2019

29

Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Επιστημονικό Περιοδικό

αιχλώρος

Διεύθυνση:
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας
και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ
Πεδίον Άρεως, 383 34 ΒΟΛΟΣ
<http://www.aeihoros.gr>, e-mail: aeihoros@prd.uth.gr
τηλ.: 24210 – 74486

Επιμέλεια έκδοσης: Εύη Κολοβού
Λαγού: Παναγιώτης Μανέτος
Σχεδιασμός εξωφύλλου: Γιώργος Παρασκευάς-Παναγιώτης Μανέτος

A. Ντάφλου	4
Μητροπολιτική Διακυβέρνηση - Χωρικός Σχεδιασμός: Η Τοπική Αυτοδιοίκηση σε προσαρμογή ή απομόνωση	
N. Κουραχάνης	25
Κοινωνικές πολιτικές στέγης στο Νότιο-Ευρωπαϊκό καθεστώς ευημερίας: Η στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης Αστέγων στην Πορτογαλία (2009-2015)	
S. Michael	49
City Branding Strategies: A model for the diagnosis of the perceived image of an urban cultural landscape through spatial approaches. The case of Larnaca city	
K. Πορτοκαλίδης	79
Κεντρικότητα και Αστικό Αποτύπωμα των Ελληνικών Μικρομεσαίων Πόλεων	
Π. Πραστάκος, Α. Λαγαρίας	100
Ανάλυση της αστικής μορφής με χρήση χωρικών δεικτών: Χρήσεις γης και χαρακτηριστικά κατοικιών στην Αττική	
N. Μωφά, Σ. Σταυριανάκης	147
Συγκριτική μελέτη των πολιτικών εγκατάστασης των προσφύγων του 1922 και του 2016 στη μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας	
ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	
K. Κουτσόπουλος	174
Το παράδοξο της ανάπτυξης στην Ελλάδα	
ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ	
E. Ψαθά	192
Σεραφείμ Πολύζος, (2015) Αστική Ανάπτυξη	

Μητροπολιτική Διακυβέρνηση - Χωρικός Σχεδιασμός: Η Τοπική Αυτοδιοίκηση σε προσαρμογή ή απομόνωση;

Αικατερίνη Ντάφλου

Διδάκτορας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών

Περίληψη

Η θεσμική κατοχύρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτέλεσε βασικό στοιχείο των αλλαγών που συνέβησαν στην Ευρώπη, κυρίως τα τελευταία 30 χρόνια. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση αποκτά συνεχώς μεγαλύτερες ευθύνες/αρμοδιότητες κι αναμένεται όλο και περισσότερο να διαδραματίσει ρόλο στην τοπική οικονομική ανάπτυξη (Local Economic Development, L.E.D.) της ευρύτερης περιοχής στην οποία ανήκει γεωγραφικά και διοικητικά. Το παρόν άρθρο παρουσιάζει τη βασική ρητορική τη σχετική με τη μητροπολιτική διακυβέρνηση και τον χωρικό σχεδιασμό: τις στρατηγικές και οργανωτικές θέσεις τους στην Ευρώπη αλλά και στις δοκιμαστικές εφαρμογές της στην Ελλάδα. Το άρθρο καταλήγει με τη διατύπωση ορισμένων ζητημάτων σχετικών με τα πιθανά αποτελέσματα των μητροπολιτικών δημόσιων πολιτικών στους μικρότερους σχηματισμούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Λέξεις κλειδιά

αστική ανάπτυξη, μητροπολιτικά κέντρα, τοπική αυτοδιοίκηση, χωρικός σχεδιασμός

Metropolitan Governance-Spatial Planning: Local Government in adjustment or isolation?

Abstract

Institutional consolidation of Local Government has been a key element of the changes that have taken place in Europe, especially over the past 30 years. Local Government is increasingly accountable and is increasingly expected to play a role in the Local Economic Development (L.E.D.) of the wider region to which it belongs geographically and administratively. This article presents the basic rhetoric about metropolitan governance and space planning: their strategic and organizational positions in Europe and its pilot applications in Greece. The article concludes with the formulation of some issues related to the potential effects of metropolitan public policies on the smaller local community formations.

Keywords

urban development, metropolitan centers, local government, spatial planning

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρώπη αλλά και η διεθνής κοινότητα, στο σύνολό της, αντιμετωπίζει την πρόκληση του διεθνούς ανταγωνισμού. Τα εθνικά κράτη έχουν μεταφέρει εδώ και πολλά χρόνια τη διαχειριστική ευθύνη στην αστική/δημοτική διακυβέρνηση για ζητήματα όπως η οικονομική ανάπτυξη, οι κοινωνικές υπηρεσίες και οι υποδομές (Peterson, 1995, Stewart & Stoker, 1995). Οι αυξημένες αρμοδιότητες των τοπικών θεσμών συνοδεύτηκαν από τη μετατόπιση του πολιτικού και οικονομικού προσανατολισμού τους, με στόχο και ευθύνη να εξασφαλίσουν ότι η περιοχή της διοικητικής τους ευθύνης μπορεί να ανταγωνιστεί αποτελεσματικά στην ευρύτερη οικονομία, κάνοντας περισσότερα με λιγότερα έσοδα (Miller και Hokenstad, 2014, Nunes et al., 2014). Η τοπική πολιτική φαίνεται να επηρεάζεται σημαντικά, ιδιαίτερα προς την κατεύθυνση των περικοπών των δαπανών και την αναδιάρθρωση της παροχής των δημόσιων υπηρεσιών (Meegan et al., 2014, Nunes et al., 2014).

Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών αυτών δομών μέσα από την αειφόρο ανάπτυξη, τη χωροταξική ισορροπία και την κοινωνική συνοχή με γνώμονα τα διαφορετικά χωρικά δεδομένα αποτελεί μια βασική στρατηγική. Απώτερος στόχος αυτών

των πολιτικών είναι η διαμόρφωση ενός ευέλικτου και ευρέως τοπικού σχηματισμού με μη δεσμευτικά νομοθετικά χαρακτηριστικά που ονομάζεται μητροπολιτικός δήμος.

Το «μητροπολιτικό μοντέλο» έχει συνήθως μια δομή που βασίζεται σε τέσσερα κύρια στοιχεία: (1) στην ισχυρή πολιτική νομιμότητα, (2) στην αυτονομία τόσο από τις «ανώτερες κυβερνήσεις» όσο και από τις τοπικές αρχές, (3) στην ευρεία δικαιοδοσία και (4) στη «σχετική» εδαφική κάλυψη, η οποία αναφέρεται κυρίως στην αστική περιοχή (Sharpe, 1995). Με βάση αυτά τα γνωρίσματα οι σχηματισμοί των μητροπολιτικών δήμων ορίζουν μια αστική συγκέντρωση σε περιοχές με πληθυσμό, συνήθως άνω των 500.000 που συνδέονται με ένα πλήθος μικρότερων πόλεων-δήμων-δορυφόρων, τα 'προάστια της', κι έχουν μεταξύ τους συμπληρωματικές δραστηριότητες.

Το κύριο επιχείρημα υπέρ των μητροπολιτικών δήμων βασίστηκε στην ανάγκη να δημιουργηθεί ένα ευέλικτο και ισχυρό (ανθεκτικό) στο διεθνή ανταγωνισμό αστικό θεσμικό σύστημα, βασισμένο στην κοινωνική ανάπτυξη των πόλεων. Στο επίκεντρο αυτής της διαδικασίας βρίσκεται η κατασκευή νέων αστικών τύπων, ως απάντηση σε ζητήματα που αφορούν στην ανάγκη συντονισμού των δημόσιων πολιτικών και κινητοποιούν λειτουργικά και επιχειρησιακά το χώρο. Ως σχηματισμοί τείνουν να υπερβαίνουν τις έννοιες των διακρατικών συνόρων και της εθνικής επικράτειας, είναι αρκετά διαφορετικοί από τις περιφέρειες ή/και τις γεωγραφικές περιοχές κι έχουν συχνά σημαντικές ειδικές επιχορηγήσεις (London Assembly I Budget and Performance Committee 2017) που στηρίζουν την ανάπτυξή τους. (Αναφέρονται ως χαρακτηριστικά: Το 'Ίδρυμα Ροκφέλερ', με το πρόγραμμα '100 Resilient Cities Challenge' και τα διεθνή δίκτυα: Metropolis', UCLG (United Cities and Local Governments) και η Παγκόσμια Οργάνωση Εργασίας των Τοπικών και Περιφερειακών Κυβερνήσεων).

Υπό την έννοια αυτή η μητροπολιτική λειτουργία αφορά σε ένα μετασχηματισμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που περιλαμβάνει την ιδιωτικοποίηση πολλών ικανοτήτων και πρακτικών που συνήθως αποδίδουμε στη δημόσια/κρατική λειτουργία (Sassen, 2008). Αυτή η ιδιωτικοποίηση φέρνει μαζί της μια αποδυνάμωση ή ακόμη και την εξάλειψη της δημόσιας λογοδοσίας (DESA, 2013). Στην πράξη, αυτό φαίνεται να αντιπροσωπεύει μια συγκέντρωση εξουσίας ικανή συστηματικά (όχι μόνο μέσω επιρροής) να διαμορφώνει στοιχεία της εθνικής κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής και, κατ' επέκταση, άλλων πολιτικών (OECD, 2009, Arrighi et al. 2003).

Η νέα φιλοσοφία που διέπει την πολιτική αυτή εστιάζει στον 'στρατηγικό προγραμματισμό'. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι οι μητροπολιτικοί δήμοι συνδέονται περισσότερο με μια κοινωνική διαδικασία «μέσω της οποίας μια σειρά ανθρώπων σε διαφορετικές θεσμικές σχέσεις και θέσεις συναντώνται στη διαδικασία λήψης αποφάσεων

και στην ανάπτυξη περιεχομένων και στρατηγικών για τη διαχείριση της χωρικής και διαρθρωτικής αλλαγής» (Kunzmann, 2002).

Αυτή η διαδικασία προωθείται από τον δημόσιο τομέα και ορίζει ένα πλαίσιο αποφάσεων που αφορούν στην ανάπτυξη μιας μητροπολιτικής πόλης¹ (όπως οι πόροι ή οι τοπικές εταιρικές σχέσεις). Αυτή η διαδικασία προϋποθέτει τη συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων και προσώπων (Healey, 1997), τα οποία για πολλούς αποτελούν γόνιμο περιβάλλον συλλογικής δράσης (Cars, 2002).

Σε ένα δεύτερο επίπεδο αντικατοπτρίζει την ‘αρχή της επιλεκτικότητας’, την ανάγκη δηλαδή της προσέγγισης των χωροταξικών ζητημάτων, ενισχύοντας τη συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών και προωθώντας την έμφαση στο μέγεθος, την αυτονομία, τις ικανότητες και τη νομιμότητα των νέων σχηματισμών.

Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία πολιτικών που χαρακτηρίζονται ως ολοκληρωμένες, γιατί επηρεάζουν ταυτόχρονα το οριζόντιο και γεωγραφικό επίπεδο (μεγάλες περιφέρειες πέραν των εθνικών συνόρων, διασυνοριακές περιοχές), όσο και το κάθετο επίπεδο (διοικητικά επίπεδα λειτουργίας) και σε διαπεριφερειακά θέματα (συνεργασία πόλεων). Ακόμη όμως και αν γίνει αποδεκτή η μετατόπιση της βασικής θεσμικής κατοχύρωσης των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων, που είναι η σε συγκεκριμένη εδαφική περιφέρεια διοίκηση των τοπικών ζητημάτων που την ασκούν σε καθορισμένη έκταση, έδρα και πληθυσμό, δεν μπορεί να αγνοηθεί ότι στο τέλος αυτής της διαδικασίας οι λειτουργικοί χώροι/τόποι δεν θα είναι (αναγκαστικά) πλαισιωμένοι από το εθνικό ή το διεθνές θεσμικό δίκαιο. Συνεπώς, εφόσον η μητροπολιτική πολιτική υπηρετεί πλέον τον στόχο της συνολικής ανταγωνιστικότητας, τότε προφανώς, ο στόχος της εσωτερικής συνεκτικότητας δεν είναι το κύριο ζητούμενο.

1.1. Νέα διεθνή πρότυπα αστικής δραστηριότητας

Αναγνωρίζεται ότι οι πόλεις/δήμοι αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερες προκλήσεις οικονομικής αλλά και πληθυσμιακής φύσης, αναπόφευκτες εξελίξεις αστικού, κοινωνικού και διοικητικού μετασχηματισμού (De Paoli, 2016). Διεθνώς η ανάγκη ανταπόκρισής τους στα ζητήματα αυτά ορίζεται ως ‘ανθεκτικότητα των δομών τους’². Κρίνεται σημαντική η προσαρμογή αλλά και ο μετασχηματισμός τους, τόσο για τις αναμενόμενες όσο και για

1 Οι μητροπολιτικές πόλεις έχουν μια συγκεκριμένη ιδιομορφία και δυναμική: αποτελούν ‘κράτη μέσα στα κράτη’ Μακρυδημήτρης Α., (1999). Διοίκηση και Κοινωνία. Η δημόσια διοίκηση στην Ελλάδα. Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα. σ. 182.

2 Η ‘ανθεκτικότητα’ των αστικών περιοχών ορίζεται ως "η ικανότητα των ατόμων, των κοινοτήτων, των ιδρυμάτων, των επιχειρήσεων και των συστημάτων μιας πόλης να επιβιώσουν, να προσαρμοστούν και να αναπτυχθούν ανεξάρτητα από το είδος των χρόνιων πιέσεων και των σοβαρών κρίσεων που αντιμετωπίζουν (‘100 Resilient Cities’, (2017).

τις απροσδόκητες εξελίξεις. Η οικοδόμηση της ‘αστικής ανθεκτικότητας’ απαιτεί την κατανόηση των ζητημάτων που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν κι αφορούν χρόνιες πιέσεις: την υψηλή ανεργία, το αναποτελεσματικό σύστημα δημόσιων συγκοινωνιών, αλλά και έκτακτες καταστάσεις που προκαλούν την κρίση των αστικών συστημάτων, μεταξύ των οποίων: οι σεισμοί, οι τρομοκρατικές επιθέσεις ή/και το προσφυγικό ζήτημα.

Τα θέματα που αναδεικνύονται αφορούν στη βελτίωση των υπηρεσιών και στην εξοικονόμηση των πόρων σε τοπικές χωρικές κλίμακες. Τα βασικά ερωτήματα που εξετάζονται με το παρόν άρθρο εστιάζουν στο ποιες είναι οι προοπτικές συγκέντρωσης των υπηρεσιών μέσω των μητροπολιτικών περιοχών και αν αυτή η δομή των μητροπολιτικών δικτύων ευνοεί κατ’ αναλογία κάθε μικρή και μεγάλη οικιστική περιοχή (χωριό/πόλη) στην τοπική κοινωνία, με άλλα λόγια την κοινωνική ισότητα εντός των τόπων ή θα φέρει συρρίκνωση των δομών και της λειτουργίας των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων;

Είναι γνωστό εξάλλου ότι οι Τοπικές Αυτοδιοικήσεις βασίζονται σ’ ένα σχεδιασμό που λαμβάνει μερικώς υπόψη το ζήτημα του πληθυσμιακού μεγέθους τους και οδηγεί στη διαχείριση του χώρου με επιμέρους τοπικές διοικήσεις που δίνουν έμφαση στην τοπικότητα της διακυβέρνησης. Ακριβώς σε αυτό το χαρακτηριστικό στηρίχθηκε η εφαρμογή του «μητροπολιτικού μοντέλου», καθώς θεωρήθηκε ότι η μείωση του αριθμού των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων θα φέρει νέες δομές, περισσότερο ισχυρές και αυτόνομες, με πιθανές ωστόσο αρνητικές επιπτώσεις της μητροπολιτικής πολιτικής για τα μικρότερα τμήματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η λογική της συγκέντρωσης των ρυθμίσεων παραγωγής εξάλλου με βάση τις οικονομίες κλίμακας (Savitch, Vogel, 2000) είναι ευρέως γνωστή, και θεμελιώδες συστατικό της θεωρείται η βελτίωση της οργάνωσης των πόλεων και των περιχώρων τους (Healey et al. 1997).

Από τη σχετική ευρωπαϊκή και διεθνή εμπειρία για τους μητροπολιτικούς θεσμούς, φαίνεται ότι η δημιουργία των μητροπολιτικών περιοχών συγκεντρώνει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: Η έμφαση δίνεται στην αποτελεσματική ηγεσία, τη λήψη αποφάσεων χωρίς αποκλεισμούς, την εμπιστοσύνη μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και την ολοκληρωμένη σχεδίαση στο τοπικό πεδίο. Το ζήτημα αυτό εμπλέκει στη συνέχεια τις τοπικές ιδιαιτερότητες της πολιτικό-διοικητικής δομής, τις διαφορετικές επιδιώξεις των υπαλλήλων και των αιρετών της αυτοδιοίκησης καθώς και με τις ευρύτερες διαπροσωπικές σχέσεις από τις οποίες προκύπτουν και διαφορετικές επιδιώξεις, (Frederickson, 1999.,

Frederickson, et al. 2003). Αφορούν εν τέλει μετασχηματισμούς των θεσμικών οργάνων τοπικής διακυβέρνησης μέσα και υπό την επίδραση των φάσεων του αστικού κύκλου³.

Οι τυπολογίες των μητροπολιτικών μορφών που φαίνονται να σχηματίζονται δεν έχουν σταθερό χαρακτήρα καθώς αφορούν σ' έναν θεσμό σε διαρκή εξέλιξη που μπορεί να εμφανιστεί αρχικά με τη μια μορφή και στη συνέχεια να προσλάβει μια άλλη, τροποποιημένη, αποτελεί έναν άλλο τύπο προσέγγισης, ο οποίος αντιτίθεται (Robson, 2008) στην Τοπική Αυτοδιοίκηση όπως την ξέρουμε. Σε κάθε περίπτωση οι μητροπολιτικές μορφές οργάνωσης επιχειρούν να αναδείξουν νέες μορφές διακυβέρνησης, που άλλοτε διαθέτουν άμεση πολιτική νομιμοποίηση και αρμοδιότητες κι άλλοτε αποτελούν ευρύτερες συνεργασίες με χωρικό και συντονιστικό χαρακτήρα ανάμεσα στα διαφορετικά επίπεδα οργάνωσης τοπικής και κεντρικής εξουσίας, με τη σύμπραξη ή όχι του ιδιωτικού τομέα. Στοιχειοθετούν μια (νέα;) εδαφική αναδιοργάνωση μέσα από διαδικασίες που στηρίζονται σε συγκεντρωτικά πρότυπα αστικής δραστηριότητας.

Σε σχετική μελέτη (*Metropolis Action Plan, 2018-2020, Observatory Metropolis, 2017*) αναφέρονται ότι υπάρχουν πολλά μοντέλα μητροπολιτικής διακυβέρνησης και κανένας τύπος δεν είναι κατάλληλος για όλους. Δεδομένου του θεσμικού κατακερματισμού και της ευελιξίας που έχει κάθε πόλη να εφαρμόζει και να ακολουθεί ένα τύπο μητροπολιτικής λειτουργίας που εκφράζει τις ιστορικές, πολιτικές και θεσμικές της ιδιαιτερότητες, τις πολιτικές συμμαχίες, σχέσεις μεταξύ των επιπέδων διακυβέρνησης και των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, η ποικιλομορφία των αντίστοιχων τύπων είναι μάλλον αναμενόμενη.

Σύμφωνα με την έρευνα, διακρίνονται τέσσερα κύρια μοντέλα μητροπολιτικής διακυβέρνησης, ανάλογα με το είδος των θεσμικών αλλαγών που πραγματοποιήθηκαν: 1) *Μητροπολιτικές κυβερνήσεις* με ενιαίες δομές (που προέκυψαν μετά τη συγχώνευση δύο ή περισσότερων δήμων) ή με διοίκηση δύο επιπέδων (διατήρηση των διοικήσεων των δήμων, αλλά με συντονισμό στο μητροπολιτικό επίπεδο). 2) *Τομεακές μητροπολιτικές υπηρεσίες* με ένα μέσο βαθμό θεσμοθέτησης για τη διαχείριση ή τον προγραμματισμό μιας ενιαίας υπηρεσίας (δημόσιες μεταφορές, το περιβάλλον, την αστυνομία κ.λπ.). 3) *Κάθετος συντονισμός*, στον οποίο οι μητροπολιτικές πολιτικές εκτελούνται de facto από τα υφιστάμενα επίπεδα διακυβέρνησης (μια περιοχή, μια επαρχία, ένα νομό, κλπ). 4) *Λιγότερο θεσμοποιημένα* μοντέλα με βάση την εθελοντική συνεργασία των δήμων, είτε μέσω ενός ομίλου ή μιας ένωσης δήμων, ή μέσω στρατηγικού σχεδιασμού.

3 Οι αστικές περιοχές στη διαδικασία της εξέλιξής τους περνούν από τις ακόλουθες φάσεις: (α) Η αστικοποίηση (urbanization), (β) Η προαστιοποίηση ή περιαστικοποίηση (suburbanisation), (γ) Η επανααστικοποίηση (disurbanisation) ή αποσυγκεντροποίηση (deconcentration), (δ) Η αποαστικοποίηση (reurbanisation) ή επανασυγκεντροποίηση (reconcentration). United Nations, (2014). <https://esa.un.org/unpd/wup/publications/files/wup2014-highlights.pdf>.

Το μοντέλο που ευρωπαϊκά τείνει να κυριαρχεί είναι εκείνο των λιγότερο θεσμοθετημένων δομών, χωρίς τη δυνατότητα ρύθμισης και ελάχιστες μόνο μητροπολιτικές αρχές (18%) διαθέτουν ανάλογες εξουσίες (Ο.Ο.Σ.Α., 2015). Στην πράξη, η μητροπολιτική διακυβέρνηση είναι ένα διοικητικό μέγεθος που εξελίσσεται με την πάροδο του χρόνου κι επηρεάζει ή/και επηρεάζεται από τις ικανότητες των αιρετών σε τοπικό, περιφερειακό ή κρατικό επίπεδο, την επάρκεια και την αυτονομία των χρηματοδοτικών μέσων και το δεσμευτικό ή μη δεσμευτικό χαρακτήρα των αποφάσεων (για τους δήμους) που πρέπει να ληφθούν υπόψη.

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα πόλεων (Βαρκελώνη κ.α.) που έχουν εδραιωμένες μητροπολιτικές λειτουργίες, εφαρμόζουν οριζόντιες πολιτικές που επιχειρούν σε δύσκολα ζητήματα παροχής υπηρεσιών στην ευρύτερη Τοπική Αυτοδιοίκηση, αλλά δεν διαθέτουν τους οικονομικούς πόρους για την αντιμετώπιση των αστικών προκλήσεων, ή ακόμη η χρηματοδότησή τους εξαρτάται από την επιχορήγηση της εκάστοτε κυβέρνησης (*Greater London Authority*, Andrew, 2009., Carr, et al. 2009., Shrestha, 2008).

Τα προβλήματα στα οποία εστιάζουν αφορούν κυρίως:

1. Το *Χωρικό Σχεδιασμό*: Ο χωρικός σχεδιασμός σε μητροπολιτικό επίπεδο αφορά στην κατάρτιση των πολεοδομικών σχεδίων της ευρύτερης περιοχής, επιχειρώντας κυρίως να διευκολύνει το σχεδιασμό των μεγάλων έργων και την εκμετάλλευση των δασών.
2. Το *Περιβάλλον*: Σε συνέχεια της προηγούμενης αρμοδιότητας η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει την εκπόνηση μελετών με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος και την άμεση διαχείριση των χώρων υγειονομικής ταφή των σκουπιδιών.
3. Την *Οικονομική Ανάπτυξη*: Σημαντική παράμετρος για τη μητροπολιτική λειτουργία αποτελεί η διεθνής οικονομική προοπτική των μητροπόλεων. Αφορά σε οικονομικές και επενδυτικές δραστηριότητες.
4. Την *Κοινωνική Πολιτική – Πολιτική Προστασίας*: Οι αρμοδιότητες αυτές εξακολουθούν και για τη μητροπολιτική σύσταση και λειτουργία του τοπικού χώρου να θεωρούνται καλύτερα διαχειρίσιμες στο μικρότερο χωρικό επίπεδο.
5. Τις *Μεταφορές*: Η αρμοδιότητα των μεταφορών αφορά στην διαχείριση των μεταφορικών προβλημάτων των μητροπολιτικών περιοχών.

Ωστόσο, η υιοθέτηση των καινοτομιών στην μητροπολιτική λειτουργία είναι αποτέλεσμα μιας πολιτικής διαδικασίας και δεν αφορούν μόνο στη διάδοση της τεχνικής ή/και πολιτικής καινοτομίας (Grieco, Jones, 1994: 1517-1532., Fietelson, Solomon, 2004: 11-26). Πολλά επιμέρους στοιχεία (το επίπεδο, το εύρος και η ένταση της αντίθεσης των χρηστών/πολιτών του μητροπολιτικού δήμου) αυτών των πολιτικών θα καθορίσουν εν τέλει την πιθανότητα υιοθέτησής τους.

Η απόρριψη της χρέωσης των χρηστών του οδικού δικτύου από τους πολίτες του Εδιμβούργου το Μάρτιο του 2005, καθώς και η έντονη αντίθεση σε αυτή την πρόταση από τις γειτονικές τοπικές αρχές και τους πολίτες τους (Rajé et al. 2004) καταδεικνύουν τη σημασία της κατανόησης και ορθής καταμέτρησης των τοπικών πολιτικών διαστάσεων στην οικοδόμηση οποιασδήποτε πλατφόρμας πολιτικής (McQuaid & Grieco, 2005).

Ένα βασικό συστατικό της μητροπολιτικής διακυβέρνησης που αποτελεί σημαντικό στοιχείο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αφορά στα «κοινωνικά δίκτυα» που αναπτύσσονται στα όριά της (Wood, 2006, Thurmaier & Wood, 2002). Το στοιχείο αυτό θεωρείται κρίσιμο για την εμφάνιση της εθελοντικής συνεργασίας στα τοπικά πλαίσια (Axelrod, 1984) κι αφορά σε μια συχνή αναφορά στις τοπικές δομές, αυτή του σχηματισμού άτυπων κοινωνικών δικτύων ιδιαίτερα μεταξύ των υπαλλήλων που εργάζονται σ' έναν τόπο. Θεωρητικά οι υπάλληλοι μιας περιοχής μοιράζονται ένα σύστημα κοινών αξιών και δημιουργούν ομάδες εμπειρογνομόνων που εμφορούνται από τα ίδια κίνητρα για συνεργατική δράση, που ευνοεί την καινοτομία και τη δράση στη μητροπολιτική περιοχή (LeRoux, 2008, Feiock, 2007, Thurmaier, Wood, 2002).

Ταυτόχρονα όμως στα πλαίσια των τοπικών θεσμών υφίστανται «διοικητικές συγκρούσεις». Οι συγκρούσεις αυτές επηρεάζουν κατ' αναλογία και τη διοικητική συσχέτιση της μητροπολιτικής διακυβέρνησης (Frederickson, 1999). Οι δημόσιοι υπάλληλοι, τονίζει ο Frederickson διαμορφώνουν λόγω επαγγέλματος ικανότητες και επαγγελματική νοοτροπία που τους κάνει καλύτερους διαχειριστές στη δημιουργία των συνεταιρισμών στα πλαίσια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Αυτό από μόνο του όμως είναι αμφίβολο αν είναι αρκετό για να στηρίξει τις μικρότερες δομές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Σε κάθε περίπτωση γίνεται σαφές ότι η τοπική διακυβέρνηση είναι ένας σημαντικός παράγοντας αναζήτησης «θεσμικού πάχους» (Amin et al. 1994, Young, et al. 2000, Zukauskaitė et al. 2016) στην ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών και στην ποιότητα ζωής των κατοίκων. Οι συγγραφείς καθορίζουν το θεσμικό πάχος ως τη "συλλογικότητα που απαιτούν οι οικονομίες κλίμακας, που καλλιεργείται και διευκολύνεται από τις ιδιαίτερες θεσμικές και πολιτιστικές παραδόσεις". Σύμφωνα με αυτή την οπτική, οι ακόλουθοι παράγοντες προωθούν την αμοιβαία συνειδητοποίηση της συμμετοχής σε μια κοινή επιχείρηση, τη συλλογικότητα δηλαδή των δομών: μια ισχυρή τοπική θεσμική παρουσία με υψηλά επίπεδα αλληλεπίδρασης μεταξύ των τοπικών οργανώσεων, μια δομή κυριαρχίας ή / και πρότυπα συνασπισμού.

2. ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΩΝ

Οι πόλεις-δήμοι συμμετέχουν γενικότερα σε διευρωπαϊκά κι όχι μόνο δίκτυα (Σχέδιο Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου, Σ.Α.Κ.Χ.), αξιοποιώντας την πολιτική των αναπτυξιακών αξόνων και των συνεργασιών. Αποτελεί συνηθισμένη πρακτική των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων διεθνώς να συνεργάζονται κυρίως για οικονομικούς λόγους, χωρίς ωστόσο να υπάρχουν αρκετά εμπειρικά στοιχεία για το πιο σημαντικό αίτιο της συνεργασίας τους ή της άρνησής της (Feiock et al. 2009).

Ο μητροπολιτικός σχεδιασμός αποτελεί συνέχεια αυτής της πρακτικής, μια προοπτική αναδιαμόρφωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στην οποία οι αγγλικές μητροπολιτικές κομητείες αντιπροσωπεύουν ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά μοντέλα «μητροπολιτικού δήμου». Οι μητροπολιτικές αρχές που συγκροτήθηκαν στα μεγάλα αστικά της κέντρα, έχουν άμεσα εκλεγμένους αντιπροσώπους και το δικό τους φορολογικό σύστημα. Σε πολλές περιπτώσεις όμως προέκυψαν συγκρούσεις μεταξύ των μητροπολιτικών δήμων και των περιφερειών (σε σχέση με τον προγραμματισμό, τη διαχείριση των οδών και τις δημόσιες συγκοινωνίες) (Leach, 1985: 17-37).

Η Ιταλία επίσης είναι μια χώρα που βασίζεται στην μητροπολιτική λειτουργία (consorzi). Τα 'consorzi' είναι ένας τύπος διαδημοτικής ενιαίας σύνδεσης που διαχειρίζεται κοινούς κι ενιαίους σκοπούς (το νερό, τα λύματα, τις δημόσιες συγκοινωνίες) και τα βασικά σημεία του νόμου Delfio, που καθορίζει τα σχετικά θέματα, επικεντρώνονται σε τρία ζητήματα: ταυτότητα, δημοκρατία και σχέδιο (Sbetti, 2015).

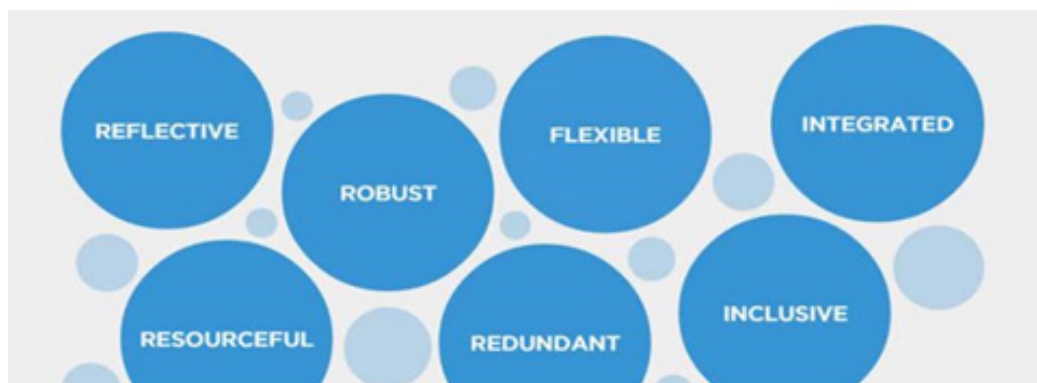
Κοινό στοιχείο των διεθνών παραδειγμάτων είναι το μέγεθος των δήμων, το οποίο και φαίνεται να αποτελεί καθοριστική παράμετρο υιοθέτησης της μητροπολιτικής λειτουργίας. Σε αυτό ενδεχόμενα συνηγορεί το γεγονός ότι τα προβλήματα που διαχειρίζονται οι μεγάλοι δήμοι διαφέρουν σημαντικά σε μέγεθος και αριθμό από εκείνα των μικρότερων δήμων και με βάση την σχετική εμπειρία δεν αντιμετωπίζονται ικανοποιητικά στο τοπικό επίπεδο. Από τη διεθνή βιβλιογραφία ωστόσο αμφισβητείται η ικανότητα των μεγάλων δήμων για συνεργασία εξαιτίας τόσο του μεγέθους τους όσο και των ίδιων πόρων που διαθέτουν για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους (Lackey, et al., 2002., Green, Fleischmann, 1991). Οι ευρύτεροι σχηματισμοί μητροπολιτικών συνενώσεων δυνητικά διαθέτουν μεγαλύτερη δυναμική στην επίτευξη τοπικών αποτελεσμάτων και οικονομικών κλίμακας αλλά αυτό δεν εξασφαλίζει τη συνέχεια των δράσεων τους.

Από την άλλη η επίτευξη της ανάπτυξης, σταθερής κατά το δυνατόν, προς αυτή την κατεύθυνση, η αστική ανθεκτικότητά τους, σημαίνει ότι τα συστήματα τους σχεδιάζονται και λειτουργούν με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούν να αντέχουν, να ανταποκρίνονται και να προσαρμόζονται πιο εύκολα στις οικονομικές κρίσεις και τις πληθυσμιακές ή άλλες

πέσεις. Πραγματοποιούνται ανά περίπτωση σε συνεργασία με φορείς, την εκπαιδευτική κοινότητα, επαγγελματίες, δημάρχους αλλά και πολίτες και δομούνται πάνω σε στοχευμένα προγράμματα και δράσεις ώστε να εξασφαλίσουν στην μητροπολιτική πόλη έναν τρόπο δράσης που θα προλάβει και θα διορθώσει προβλήματα, που θα επιτύχει την ανάπτυξη. Ο τρόπος αυτός στη βιβλιογραφία αναφέρεται ως ‘έξυπνη κινητικότητα’ (Madison County MAPP Committee, 2009, ‘Smart mobility’, 2010), και βασίζεται στην βελτίωση: 1) της αποδοτικότητά της, 2). της αξιόπιστης κινητικότητας, 3). της υγείας και της ασφάλειας, 4). της περιβαλλοντικής διαχείρισης, 5). της κοινωνικής ισότητας και της σταθερής οικονομίας και διαθέτει συγκεκριμένα ‘χαρακτηριστικά’.

Τα ‘χαρακτηριστικά των ανθεκτικών πόλεων’ σύμφωνα με το ‘100 Resilient Cities’ είναι επτά και εστιάζουν σε μια εφευρετική κι ευέλικτη Τοπική Αυτοδιοίκηση, στόχοι που θεωρητικά απασχολούν κάθε δήμο, ανεξαρτήτως μεγέθους. Συγκεκριμένα είναι: reflective, resourceful, inclusive, integrated, robust, redundant, flexible (Σχεδιάγραμμα 1).

Σχήμα 1. Τα ‘χαρακτηριστικά των ανθεκτικών πόλεων’

Πηγή: City Resilience Framework. Rockefeller Foundation. (2015), November. <https://resilientathens.wordpress.com/city-resilience/>

Αυτές οι προοπτικές εν τέλει συνοψίζονται σε μια σειρά πιθανών σεναρίων ανάπτυξης, σύμφωνα με τα οποία, οι μητροπολιτικές περιοχές θα ενισχύσουν την τοπική αλλά και διεθνή τους παρουσία μέσα από την εξέλιξή τους: σε διεθνή κέντρα, σε πόλους συνοχής και ανάπτυξης, σε κέντρα εξειδικευμένων υπηρεσιών και, τέλος, σε κέντρα με πολύ-πολιτισμικό χαρακτήρα.

2.1. Στόχοι της ελληνικής μητροπολιτικής μεταρρύθμισης

Σύμφωνα με την έκθεση αξιολόγησης του Ν. 3852/2010, (‘Καλλικράτης’) οι μητροπολιτικές λειτουργίες στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη οργανώνονται και ασκούνται στα πλαίσια του β’ βαθμού αυτοδιοίκησης, τις Περιφέρειες. Κεντρικό ζητούμενο της μεταρρύθμισης είναι η ενιαία αντιμετώπιση του ‘υπερτοπικού’ χαρακτήρα των προβλημάτων, με κεντρικό σχεδιασμό και ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Για κάθε τομέα αρμοδιοτήτων προβλέπονται μητροπολιτικές επιτροπές τόσο στην Αττική όσο και στη Θεσσαλονίκη, οι οποίες προετοιμάζουν και εισηγούνται στο Συμβούλιο όλα τα θέματα. Μέλη των επιτροπών είναι περιφερειακοί σύμβουλοι. Για τις μητροπολιτικές αυτές αρμοδιότητες η μητροπολιτική επιτροπή έχει αρμοδιότητες περιφερειακού συμβουλίου.

Οι λειτουργίες που προβλέπονται αφορούν κυρίως στην βελτίωση των υπηρεσιών σε τέσσερις τομείς⁴: 1) μεταφορές και συγκοινωνίες (μελέτη και κατασκευή οδικών και συγκοινωνιακών έργων μητροπολιτικού χαρακτήρα), 2) περιβάλλον και ποιότητα ζωής, (περιβαλλοντικός σχεδιασμός και διαχείριση στερεών αποβλήτων), 3) χωρικός σχεδιασμός και αστικές αναπλάσεις και 4) πολιτική προστασία και ασφάλεια.

Γίνεται σαφές ότι η μητροπολιτική λειτουργία στην Ελλάδα θεωρήθηκε χρήσιμη για να εξυπηρετήσει τα δυσεπίλυτα ζητήματα που αφενός για την κάθε ξεχωριστή Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι δύσκολο να αντιμετωπιστούν κι αφετέρου για τη δημόσια διοίκηση δεν αποτελούν προτεραιότητα. Τα ζητήματα αυτά αφορούν τη διαχείριση του τόπου και των γεωγραφικών και λειτουργικών περιορισμών τους. Αφορούν προβλήματα καθημερινά, όπως η διαχείριση των απορριμμάτων αλλά και οι βιολογικοί καθαρισμοί. Είναι γνωστό ότι πολλοί ελληνικοί δήμοι αντιμετώπισαν το ζήτημα της χωροθέτησης της βιολογικής ταφής των απορριμμάτων. Το ζήτημα αυτό ανέδειξε την ανάγκη οι μητροπολιτικές πόλεις να έχουν σύνθετους σκοπούς, την ευελιξία και την πολιτική νομιμοποίηση που χρειάζονται οι τοπικοί μηχανισμοί αποφεύγοντας ταυτόχρονα τον έντονο τοπικισμό στη διαχείριση των ζητημάτων αυτών.

Ακολούθως είναι προβλήματα που προκύπτουν από το σχεδιασμό των δήμων, βάση του Ν. 3852/2010. Έγινε σαφές τα χρόνια που μεσολάβησαν από την εφαρμογή του Ν. 3852/2010 ότι τα γεωγραφικά πεδία αρμοδιότητας που δόθηκαν στους δήμους συνδέονται ελάχιστα με τη διαχειριστική ικανότητα των δήμων και ως εκ τούτου παρουσιάζεται διαφορετική εμβέλεια ως προς το εύρος των δραστηριοτήτων τους.

4 Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρυθμίσεων του Σχεδίου Νόμου: Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης «Πρόγραμμα Καλλικράτης». Αθήνα 2010. <http://www.ypes.gr>.

Εξίσου σημαντική παράμετρος θεωρείται η αναβάθμιση του διεθνούς ρόλου των μεγάλων αστικών κέντρων. Παρότι τα δύο αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης θεωρούνται κέντρα αιχμής της μητροπολιτικής ανάπτυξης στην Ελλάδα, με βάση τα διεθνή πρότυπα, κατατάσσονται στις μεσαίου μεγέθους μητροπολιτικές περιοχές. Οι δύο πόλεις στα στρατηγικά τους σχέδια καταγράφουν μεγάλους αναπτυξιακούς στόχους επιχειρώντας να αξιοποιήσουν τις αντίστοιχα σημαντικές δυναμικές ικανότητες/δυνατότητες τους. Η μέχρι τώρα λειτουργία των δήμων και των αντίστοιχων περιφερειών τους ωστόσο αποδείχθηκε ότι χρειάζεται ευρύτερο σχεδιασμό και καλύτερο συντονισμό μεταξύ των επιπέδων διοίκησης για να προωθήσει αυτούς τους στόχους. Σε κάθε περίπτωση η μητροπολιτική λειτουργία αφορά στη διαχείριση των αρμοδιοτήτων της αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού αλλά εμπλέκει σε μια κάθετη σχέση και τα υπερκείμενα επίπεδα διοίκησης.

Οι Δήμοι συνήθως προωθούν τις σχετικές μητροπολιτικές δραστηριότητές τους μέσα από αναπτυξιακές εταιρίες, στις οποίες και ανατίθεται η εκπόνηση του Στρατηγικού τους σχεδιασμού. Σύμφωνα με τα αντίστοιχα σχέδια της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, βασική προτεραιότητα είναι η ενσωμάτωση της αστικής ανάπτυξης στον υπάρχοντα αναπτυξιακό προγραμματισμό, όπως τίθεται σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Για την επίτευξη του στόχου γίνονται διάφορες προσπάθειες που χρηματοδοτούνται κυρίως από: (α) δημόσιους εθνικούς και κοινοτικούς πόρους (β) την αξιοποίηση της δημόσιας ακίνητης περιουσίας και (γ) την κατασκευή έργων.

Το βασικό ερώτημα που προκύπτει και ενδεχόμενα χρειάζεται μεγαλύτερη επεξεργασία από τους σχετικούς φορείς αφορά στην παρούσα δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και εκείνη που επιχειρεί με τη μητροπολιτική λειτουργία. Πόσο δυνατή άραγε είναι για τις αστικές αυτές περιοχές η αντιμετώπιση των κύριων εδαφικών θεμάτων, από ένα και μόνο διοικητικό κέντρο λήψης αποφάσεων, ώστε να τα χειριστεί με εντελώς διαφορετικό εννοιολογικό και εδαφικό τρόπο από εκείνο των Περιφερειών, αλλά και να εξασφαλίσει αποτελεσματικότητα αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που απορρέουν από τη νέα διάταξη;

3. ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΕ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ Η ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ;

Η ιστορική ικανότητα των πόλεων να προσαρμόσουν τη μορφή τους και τη λειτουργία στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των ανθρώπων έχει στηριχθεί σε μια στενή σχέση μεταξύ των αστικών σχεδιασμών, των διοικητικών μεταρρυθμίσεων και των διαθέσιμων υποδομών. Σε ένα τέτοιο μοντέλο, τα θεσμικά όργανα, οι πολίτες και οι ευρύτεροι φορείς υιοθετούν μια δυναμική συνεργασία. Το κύριο πλεονέκτημα του μοντέλου είναι η βιωσιμότητα, αλλά ως κύριο μειονέκτημα αποδεικνύεται η δυσκολία της πρακτικής, ειδικά σε μεγάλα έργα (Landry, 2008: 336–338).

Οι σχετικές θεωρίες εστιάζουν στις γεωγραφικές θέσεις των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων (Aghion, Howitt, 2005) στους επονομαζόμενους «χώρους παραγωγής» της. Οι θεωρίες αυτές υπογραμμίζουν ότι η καινοτομία και η προσαρμοστικότητα των δομών οδηγεί σε θετικά αποτελέσματα, χωρίς ωστόσο να θεωρούν την ισορροπημένη διάχυση των αποτελεσμάτων μεταξύ των τόπων το ίδιο επιτεύξιμη. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η επίτευξη των στόχων που αφορούν στο σύνολο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εστιάζει σε πιο ευέλικτες πρακτικές, δεν είναι κατ' ανάγκη αμοιβαία όμως συνεπής για όλους.

Δεδομένου ότι η μητροπολιτική ανάπτυξη προωθεί τη γεωγραφική συγκέντρωση της οικονομικής δραστηριότητας, κι αυτό από μόνο του είναι μια διαδικασία επιλογής βάση των περισσότερο πιθανών οικονομικών αποτελεσμάτων, είναι πιθανόν η σύγκλιση των περιοχών να μην είναι εφικτή ή ακόμη και να διευρύνει το μεταξύ τους χάσμα.

Η ανάπτυξη μιας περιοχής εξάλλου εστιάζει συνήθως στο μητροπολιτικό κέντρο που σημαίνει και προϋποθέτει την ανάπτυξη των δυναμικών και λειτουργικών του ικανοτήτων. Οι περιφέρειες με φτωχές θεσμικές ρυθμίσεις είναι αναποτελεσματικές στην υποστήριξη της καινοτόμου δραστηριότητας ή στην αφομοίωση της γνώσης και της καινοτομίας (Farole, et al., 2011: 1089–1111). Λόγω και εξαιτίας αυτών των διαφορών των δυναμικών και λειτουργικών ικανοτήτων μεταξύ των περιοχών, είναι πιθανόν κάποιες περιφέρειες ή/και μεμονωμένες δημοτικές ενότητες να βρίσκονται εν δυνάμει σε περιθωριοποίηση, μέσα στην ίδια μητροπολιτική περιοχή. Εξαιρέση στην περίπτωση αυτή θεωρούνται οι μικρές πόλεις της περιφέρειας που στερούνται ενδογενών πόρων ανάπτυξης αλλά είναι φορείς ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και αναπτυξιακών δυνατοτήτων. Ο πρωτοποριακός σχεδιασμός του αστικού χώρου μπορεί να επηρεάσει, σ' αυτή την κατηγορία μικρών πόλεων (μέχρι 20.000 κάτοικοι), καθοριστικά το αναπτυξιακό μέλλον των πόλεων αυτών (Γοσποδίνη, 2005).

Υπό την έννοια αυτή είναι σημαντικό να διακριθούν οι στόχοι της μητροπολιτικής ανάπτυξης από εκείνους της κοινωνικής συνοχής και της εξίσου ισορροπημένης ανάπτυξης των μικρών περιοχών. Αποτελούν διαφορετικούς στόχους πολιτικής και συνιστούν εξειδικευμένες παρεμβάσεις που βασίζονται στην 'τοπική ταυτότητα' του κάθε δήμου. Η αναπτυξιακή προοπτική μιας πόλης θεωρείται ότι διαφοροποιείται σε οικονομικές, κοινωνικές και χωρικές ιδιότητες (CEC, 1992).

Εκείνο ωστόσο που παραμένει κοινό σημείο στη μεταξύ τους σύγκλιση αποτελεί το στοιχείο των εδαφικών παραμέτρων και η συμμετοχή των τοπικών δικτύων σε οποιαδήποτε στρατηγική ανάπτυξης και παρέμβασης. Το «τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων» που καθιερώνεται «υπέρ των Ο.Τ.Α.» (άρθρ. 102 παρ. 1), στην ελληνική νομοθεσία αποτελεί εξάλλου αναγκαία συνθήκη με την οποία αποφασίζονται τα τοπικά ζητήματα.

Ο προσδιορισμός της κατάλληλης στρατηγικής δεν αποτελεί στόχο αυτού του άρθρου. Παραταύτα η ανάπτυξη των μητροπολιτικών περιοχών απαιτεί αναγκαστικά μια αναφορά στο χωρικό πλαίσιο της παρέμβασης, καθώς τα διαφορετικά γεωγραφικά και εδαφικά κριτήρια προσδιορίζουν τις τοπικές ανισότητες. Συνεπώς οι ρόλοι που καλείται να διαδραματίσει το μητροπολιτικό κέντρο δυνητικά αφορούν αρχικά μια αυτόνομη πολιτική που θέτει τοπικούς, συγκεκριμένους στόχους και σε συγκεκριμένα πεδία πολιτικής. Σε ένα δεύτερο επίπεδο όμως καθορίζονται από την συνολική επίβλεψη/διοίκηση της Τοπικής και Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης και αφορούν κατ' αναλογία την κεντρική εξουσία.

Από καθαρά τεχνική άποψη αυτό σημαίνει πολυεπίπεδη στρατηγική και αυξημένη συνεργατικότητα μεταξύ των δομών που προωθούν μια πιο συμπαγή, μεικτή και πολύπλευρη ανάπτυξη. Οι Τοπικές Αυτοδιοικήσεις στο βάθος αυτής της διεργασίας εντάσσονται βάση νόμου στο ενιαίο σύστημα διοίκησης. Η επίτευξη όμως των ίσων ευκαιριών εξαρτάται από τη διοικητική δομή της κάθε χώρας που δημιουργεί κι ελέγχει την κατανομή των οικονομικών λειτουργιών μεταξύ των διαφόρων επιπέδων κυβέρνησης κι η αποδοτικότητα ή όχι της λειτουργίας της καθορίζει το εύρος των ανισοτήτων που προκύπτουν. Η δημοσιονομική δυνατότητα «που έχει μία περιφέρεια σε ίδια έσοδα» (Pαρουίλιας, 1984: 579-586) καθορίζει την δημιουργία συνθηκών “αυτόνομης” πολιτικής. Δημιουργεί διαφορές μεταξύ (Tsoukas & Pαρουίλιας, 1996: 853-863) των περιφερειών και επιβάλλει συχνά τη διορθωτική παρέμβαση του κεντρικού κράτους, καθορίζοντας εν πολλοίς την ικανότητα των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων να χρηματοδοτήσουν τις ενέργειές τους.

Εξάλλου η λειτουργία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα πρέπει να συνδυάζει έσοδα με αρμοδιότητες (Brumby & Cangiano, 2001) για να μπορεί να προσφέρει ένα αγαθό ή μια υπηρεσία σε μία συγκεκριμένη χωρική διάσταση. Αυτό εξηγεί τον ανισοβαρή τρόπο ανάπτυξης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι παράγοντες που επιδρούν στη διαφοροποίηση των δαπανών παραγωγής και παροχής των ‘Τοπικών Δημόσιων Αγαθών’ είναι πολλοί (Yinger, 1982: 917-943). Κάποιες φορές δε είναι λιγότερο μετρήσιμοι. Η αιρετή δυναμική θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένας τέτοιος παράγοντας.

Οι άνθρωποι που διοικούν την Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι συνήθως άνθρωποι που διατηρούν ισχυρές πολιτικές σχέσεις με κυβερνητικούς χώρους, συχνά όμως δεν διαθέτουν ικανότητες για να την υποστηρίξουν, θεωρητικά τουλάχιστον, επιχειρηματικά. Οι επιλογές των φυσικών της προσώπων επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα των Τοπικών Δημόσιων Αγαθών γιατί η όποια πολιτική απόφαση κρύβει ταυτόχρονα έναν υποκειμενικό και έναν αντικειμενικό χαρακτήρα (Le Grand, 1982). Εκφράζουν επιλογές προσώπων που λειτουργούν εν τέλει τους θεσμούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και που στο τέλος θα καθορίσουν το βαθμό της «αποδυνάμωσης» των δήμων μέσα στην μητροπολιτική περιοχή

αλλά ταυτόχρονα κι αν οι αδύναμες Τοπικές Αυτοδιοικήσεις θα βρεθούν στο αναπτυξιακό σχέδιο των μητροπολιτικών περιοχών ή ως αδύναμος κρίκος θα εγκαταλειφθούν.

3.1. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Η μητροπολιτική διακυβέρνηση αφορά πέρα από τις δημόσιες πολιτικές, τις θεσμικές τους προεκτάσεις. Η νομιμότητα των μητροπολιτικών κυβερνήσεων, όποια και αν είναι η μορφή που επιλέγεται, βασίζεται σε θεμελιώσεις που αφορούν ουσιαστικά λειτουργικά ζητήματα (αποτελεσματικότητα, οικονομίες κλίμακας, ανάπτυξη). Ως εκ τούτου η μητροπολιτική διακυβέρνηση αποτελεί μια πρόταση οικονομικής και εδαφικής ανάπτυξης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με την (υποστηρικτική) συνέργεια του κράτους αλλά και πλήθους άλλων φορέων. Αν λοιπόν θεωρηθεί ως μια ευκαιρία για την οικονομική και διαρθρωτική αναβάθμιση των αστικών περιοχών, το αναμενόμενο κύριο αποτέλεσμα είναι η σημαντική μείωση του κόστους της πολιτικής. Ωστόσο κάθε σχηματισμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν συμμετέχει σε αυτή τη διαδικασία με τους ίδιους όρους, ούτε βέβαια με τι ίδιες επιδιώξεις.

Κατ' αναλογία και η αναγνώριση της νομιμότητάς τους προκύπτει στο πλαίσιο των πολιτικών και κοινωνικών σχέσεων που διαμορφώνουν μια αστική περιοχή, αλλά δεν γίνεται a priori δεκτή και φυσικά δεν είναι δεσμευτική. Αυτά τα στοιχεία φέρνουν αντιμέτωπη τη μητροπολιτική λειτουργία με τρεις παράγοντες (τοπικές κυβερνήσεις, ομάδες πίεσης και πληθυσμούς). Η εξουσία τους εξαρτάται από τις ευθύνες τους και στο πλαίσιο που η οικονομική αναδιάρθρωση μεταφράζεται σε χωρική στις μητροπολιτικές πόλεις του αναπτυγμένου κόσμου και όχι μόνο αυτό αποτελεί μια αλλά όχι τη μοναδική επιλογή λειτουργίας.

Η πρόωση της οικονομικής ανάπτυξης, η προστασία του περιβάλλοντος και η διαχείριση των πόρων για την υγεία και κυρίως για την Κοινωνική Πολιτική αποτελούν επιμέρους τοπικές και εθνικές πολιτικές για τις οποίες όλοι δεν έχουν κυρίως τις ίδιες δυνατότητες. Ο καλύτερος συντονισμός μεταξύ αυτών των διαφόρων φορέων δυνητικά θα συμβάλει στην οικοδόμηση τοπικής και βιώσιμης ικανότητας για την ετοιμότητα και την ανταπόκριση, υποστηρίζοντας ταυτόχρονα τις προσπάθειες των δήμων για την ένταξη και την ενδυνάμωση των επιμέρους συστατικών τους.

Οι Τοπικές Αυτοδιοικήσεις μπορούν να υποστηρίξουν τη μητροπολιτική λειτουργία θεωρητικά μέσα από ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που ανταποκρίνονται στους στόχους τους, εξορθολογώντας τη διαδικασία ανάπτυξής τους. Για όσες δεν μπορούν όμως να υποστηρίξουν ανάλογες επιλογές θα ήταν χρήσιμο να διερευνηθεί το ζήτημα μιας στρατηγικής και καθολικών εργαλείων που θα προσαρμόζονται στα τοπικά χαρακτηριστικά.

Στην ουσία το ζήτημα ενός ‘οδηγού’ θα δημιουργούσε ένα πλαίσιο σχεδιασμού για την καθοδήγηση και την αξιολόγηση των τοπικών δυνατοτήτων.

Το ζήτημα της οικοδόμησης σταθερών σχέσεων με τις επιμέρους δημοτικές ενότητες μεγιστοποιεί τις κοινωνικές, χωρικές και τοπικές συνδέσεις και είναι σημαντικό για τους ανθρώπους που μένουν εκεί και για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Ανάλογα παραδείγματα αποδεικνύουν ότι πολλές μικρές πόλεις και κοινότητες κατόρθωσαν να αναζωογονήσουν τα παραδοσιακά κέντρα τους για να ενισχύσουν την τοπική οικονομία και να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής (U.S. Department of Agricultural, 2012). Η μητροπολιτική ανάπτυξη που συμπεριέλαβε τα τοπικά προϊόντα και τις κατά τόπους ιδιαιτερότητες των περιοχών βοήθησε τις πόλεις αυτές να ενσωματώσουν στοιχεία λειτουργίας και να διατηρηθούν ως ζωντανές νησίδες ανάπτυξης (Salkin, 2010). Οι βασικοί στόχοι περιλαμβάνουν:

- Την υποστήριξη των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων (κοινοτήτων) που συμμετέχουν στη μητροπολιτική λειτουργία.
- Τη δημιουργία καθολικών εργαλείων (manuals), που θα προσφέρουν μια κοινή βάση (D’ Aleph, 2016) αξιοποίησης της συνολικής εμπειρίας των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων, μια πλατφόρμα γνώσης, εργαλείων και πόρων.
- Τη δημιουργία περιφερειακών παραδειγμάτων/υποδειγμάτων.
- Τον προσδιορισμό των κοινών εμποδίων κι ευκαιριών για ανάπτυξη (μέσω ‘διαγνωστικών ερωτηματολογίων αυτογνωσίας’).

Εν τέλει αποσαφήνιση του ρόλου και της ταυτότητας που προτίθεται να έχει η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως μητροπολιτική περιοχή αποδεχόμενη και κατανοώντας τα νέα σύνορά της σε επίπεδο διαχείρισης ή/και σε επίπεδο αξιοποίησης των δομών της. Αυτό προϋποθέτει γνώση τόσο των φυσικών της πόρων όσο και των αναπτυξιακών της πυλώνων. Εξάλλου όπως επισημαίνει ο Davoudi (2012), η μετατροπή μιας κρίσης σε κατάσταση ανάγκης απαιτεί μεγάλη ετοιμότητα, η οποία με τη σειρά της εξαρτάται από την ικανότητα να φανταστεί κάποιος εναλλακτικά μέλλοντα.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Γοσποδίνη, Α. (2005) «Χωρικές πολιτικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη των μικρών ελληνικών πόλεων». *Αειχώρος*, 4. (1), σελ. 136-161.
- Μακρυδημήτρης, Α. (1999) *Διοίκηση και κοινωνία*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Μητροπολιτική διακυβέρνηση* (2005) Έκθεση επιστημονικής επιτροπής. Αθήνα, 14 Οκτωβρίου.

Ξενογλώσση

- 100 Resilient Cities (2017) *What is urban resilience?* Available at <http://www.100resilientcities.org/resilience>
- Aghion, P. and Howitt, P. (2005) *Appropriate growth policy: A unifying framework*. Joseph Schumpeter lecture of the European Economic Association.
- Amin, A. and Thrift, N. (1994) “Living in the global”. In: Amin, A. and Thrift, N. (eds.) *Globalization, institutions, and regional development in Europe*. Oxford: Oxford University Press, pp. 1-22.
- Andrew, S. (2009) “Recent developments in the study of interjurisdictional agreements: An overview and assessment”. *State and Local Government Review*, 41 (2), pp. 133-142.
- Arrighi, G., Silver, B.J. and Brewer. B. (2003) “Industrial convergence and the persistence of the North-South divide”. *Studies in Comparative International Development*, 38 (1), pp. 3-31.
- Athens Development and Destination Management Agency (2016) *Cooperation agreement with the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR): Athens Development and Destination Management Agency*. March 30. Available at <http://www.developathens.gr/en/node/726>.
- Axelrod, R. (1984) *The evolution of cooperation*. New York: Basic Books.
- Brumby, J. and Cangiano, M. (2001) “Public expenditure management reform and fiscal consolidation in OECD Countries”. In: *Slovenian Institute of Macroeconomic Analysis and Development 5th International Conference ‘Institutions in Transition’*. Otočec, Slovenia. 13-14 July.
- Carr, J.B., LeRoux, K. and Manoj, S. (2009) “Institutional ties, transaction costs, and external service production”. *Urban Affairs Review*, 44, pp. 403-427.
- Cars G. (2002) Editorial introduction: “Creating milieux for collective action”. In: Goran Cars, G., Patsy, H., Madanipour, A. and de Magalhaes, C. (eds.) *Urban governance, institutional capacity and social milieux*. Ashgate: Aldershot, pp. 3-5.
- CEC (1992) *Urbanisation and the function of cities in the European Community*. Brussels: Commission of the European Communities.
- Davoudi, S. (2012) “Resilience: A bridging concept or a dead end?” *Planning Theory & Practice*, 13 (2), pp. 299-307.
- D’Aleph (2016) *Minutes of the Metropolis Strategic Orientations Meeting*. New Urban Agenda.
- De Paoli R.G. (2016) “With the metropolitan city: Identity needs and strategic opportunities within”. In: *2nd International Symposium ‘New Metropolitan*

- Perspectives': Strategic planning, spatial planning, economic programs and decision support tools, through the implementation of Horizon/Europe2020.* Reggio Calabria, Italy, 18-20 May.
- DESA (2013) *World economic and social survey: Sustainable development challenges.* E/2013/50/Rev. 1. S T/ESA /34 4. New York: United Nations.
- Farole, T., Rodríguez-Pose, A. and Storper, M. (2011) "Cohesion policy in the European Union: Growth, geography, institutions". *Journal of Common Market Studies*, 49 (5), pp. 1089-1111.
- Feiock, R.C. (2007) "*Rational choice and regional governance*". *Journal of Urban Affairs*, 29 (1) pp. 47-63.
- Feiock, R.C., Steinacker, A. and Park, H.J. (2009) "Institutional collective action and economic development joint ventures". *Public Administration Review*, March/April, pp. 256-270.
- Fietelson, E. and Solomon, I. (2004) "The political economy of transport innovations". In: Beuthe, M., Himanen, V., Reggiani, A. and Zamparini, L. (eds.) *Developments and innovations in an evolving world.* Berlin: Springer, pp. 11-26.
- Frederickson, H.G. (1999) "The repositioning of American public administration". *PS: Political Science & Politics*, 32, pp. 701-711.
- Frederickson, H.G., Smith, K.B., Larimer, C.W. and Licari, M.J. (2003) *The public administration theory primer.* Boulder, Colorado: Westview Press.
- Green, G.P. and Fleischmann, A. (1991), Promoting economic development: A comparison of central cities, suburbs, and nonmetropolitan communities". *Urban Affairs Quarterly*, 27 (1), pp. 145-154.
- Grieco, M. and Jones, P.M. (1994) "A change in the policy climate? Current European perspectives on road pricing". *Urban Studies*, 31 (9), pp. 1517-1532.
- Healey, P. (1997) *Collaborative planning: Shaping places in fragmented societies.* London: MacMillan Press.
- Healey, P., Khakee, A., Motte, A. and Needham, B. (1997) *Making strategic spatial plans: Innovation in Europe.* London: UCL Press
- Johnson, M. and Neiman, M. (2004) "Courting business: Competition for economic development among cities". In Feiock, R.C. (ed.) *Metropolitan governance: Conflict, competition and cooperation.* Washington, DC: Georgetown University Press, pp. 124-146.
- Kunzmann, K.R. (2002) "Creative planning in city-regions: The European city between globalization, local identity and regional governance". In: *European Cities in*

- a Global Era: Urban identities and regional development*. Copenhagen, 14-15 November 2002.
- Lackey, S.B., Freshwater, D. and Rupasingha, A. (2002) "Factors influencing local government cooperation in rural areas: Evidence from the Tennessee Valley". *Economic Development Quarterly*, 16 (2), pp. 138-154.
- Landry, C. (2008) "The art of city making". *Creativity and Innovation Management*. 17 (4), pp. 336-338.
- Le Grand, J. (1982) *The strategy of equality: Redistribution and the social services*. London: Allen and Unwin.
- Leach, B. (1985) "The government of the English provincial conurbations". *Local Government Studies*, 11 (1), pp. 17-37.
- LeRoux, K. (2008) "Nonprofit community conferences: The role of alternative regional institutions in interlocal service delivery". *State and Local Government Review*, 40 (3), pp. 160-72.
- London Assembly I Budget and Performance Committee (2017) *Who's paying the bill?* Available at: https://www.london.gov.uk/sites/default/files/whos_paying_the_bill_final_version.pdf[Last access 17/12/2017].
- Madison County MAPP Committee (2009) *Health improvement planning report for Madison County*. Oct.
- McQuaid, R. and Grieco, M. (2005) "Edinburgh and the politics of congestion charging: Negotiating road user charging with affected publics". *Transport Policy*, 12 (5), pp. 475-476.
- Meegan, R., Kennett, P. Jones, G. and Croft, J. (2014) "Global economic crisis, austerity and neoliberal urban governance in England." *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 7, pp. 137-153.
- Metropolis (2016) *Strategic orientations*. Document approved by the Board of Directors in Bogota.
- Miller, D. and Hokenstad, T. (2014) "Rolling downhill: Effects of austerity on local government social services in the United States". *Journal of Sociology and Social Welfare*, 41 (2), pp. 93-108.
- Nunes Silva, C. and Bucek, J. (2014) *Fiscal austerity and innovation in local governance in Europe*. Farnham: Ashgate.
- OECD (2009) *Privatisation in the 21st century: Recent experiences of OECD countries report on good practices*. Available at www.oecd.org/daf/corporateaffairs
- Office of Sustainable Communities Smart Growth. United States Environmental Protection Agency. Program August 2015. Available at www.epa.gov/smartgrowth

- Observatory Metropolis (2017) *Metropolis Action Plan, 2018-2020*. Available at <https://www.old.metropolis.org/action-plan.15/03/2018>
- Papoulias, D.B. (1984) “Operational research and socioeconomic development”. *The Journal of the Operational Research Society*, 35 (7), pp. 579-586.
- Peterson, P. (1995) “Who should do what? Divided responsibility in the federal system”. *The Brookings Review*, 13, pp. 6-11.
- Rajé, F., Grieco, M. and McQuaid, R.W. (2004) *Edinburgh, road pricing and the boundary problem: Issues of equity and efficiency*. Stirling: Scotecon.
- Robson, W.A. (2008) “Metropolitan government: Problems and solutions”. *Canadian Public Administration*, 9 (1), pp. 45-54.
- Salkin, P. (2010) “NY enacts smart growth public infrastructure policy act”. *Law of the Land*, Oct. 25. Available at <http://lawoftheland.wordpress.com/2010/10/25/ny-enacts-smart-growth-public-infrastructure-policy-act>
- Sassen, S. (2008) *Territory, authority, rights: From Medieval to global assemblages*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Savitch, H.V. and Vogel, R.K. (2000) “Paths to new regionalism”. *State and Local Government Review*, 32 (3), pp. 158-168.
- Sbetti F. (2015) *The working metropolitan cities, urbanistic*. Dossier, metropolitan cities, new geography and institutions. Sezioni Regionali INU
- Sharpe, L.J., ed. (1995) *The government of world cities: The future of the Metro model*. Chichester: Wiley.
- Shrestha, M. (2008) *Decentralized governments, networks, and interlocal cooperation in public goods supply*. Dissertation. Florida State University, Tallahassee.
- Smart Mobility. New York State Department of Transportation (2010) *Complete Streets*. Available at <https://www.dot.ny.gov/programs/completestreets>. [Last access Oct. 19, 2014].
- EPA (2010) *Smart mobility*. Available at www.epa.gov/smartgrowth.
- Stewart, J. and Stoker, G., eds. (1995) *Local government in the 1990s*. London: MacMillan.
- Thurmaier, K. and Wood, C.H. (2002) “Interlocal agreements as overlapping social networks: Picket-fence regionalism in metropolitan Kansas City”. *Public Administration Review*, 62 (5), p.p. pp. 585-596.
- Tsoukas, H. and Papoulias, D.B. (1996) “Understanding social reforms: A conceptual analysis”. *The Journal of the Operational Research Society*, 47 (7), pp. 853-863.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2014) *World urbanization prospects: The 2014 revision*. Highlights (ST/ESA/SER.A/352). 18/10/2017

- U.S. Department of Agricultural. Census of Agriculture (2012) County Summary Highlights. Available at http://www.agcensus.usda.gov/Publications/2012/Full_Report/Volume_1,Chapter_2_County_Level/New_York/
- Wood, C. (2006) “Scope and patterns of metropolitan governance in urban America: Probing the complexities in the Kansas city region”. *The American Review of Public Administration*, 36 (3), pp. 337-353.
- Yinger, J. (1982) “Capitalization and the theory of local public finance”. *Journal of Political Economy*, 90 (5), pp. 917-943.
- Young, C. and Kaczmarek, S. (2000) “Local government, local economic development and quality of life in Poland”. *Geo Journal*, 50 (2/3), pp. 225-234.
- Zukauskaitė, E., Plechero, M., and Trippel, M. (2016) *Institutional thickness revisited*. Centre for Innovation, Research and Competence in the Learning Economy (CIRCLE).

Αικατερίνη Ντάφλου
Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής
Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών Πανεπιστήμιο
Λεωφ. Συγγρού 136, Αθήνα 17671
e-mail: katentaf(AT)yahoo.gr

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΣΚΑΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ
ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ ΑΣΠΑ
ΔΕΦΝΕΡ ΑΛΕΞΗΣ
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΟΛΓΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΚΑΛΛΙΩΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Αραβαντινός Αθανάσιος	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Ανδρικόπουλος Ανδρέας	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Βασενχόβεν Λουδοβίκος	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Γιαννακούρου Τζίνα	- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γιαννιάς Δημήτρης	- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δελλαδέτσιμας Παύλος	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Ιωαννίδης Γιάννης	- Tufts University, USA
Καλογήρου Νίκος	- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)
Καρύδης Δημήτρης	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Κοσμόπουλος Πάνος	- Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ)
Κουκλέλη Ελένη	- University of California, USA
Λαμπριανίδης Λόης	- Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Λουκάκης Παύλος	- Πάντειο Πανεπιστήμιο
Λουρή Ελένη	- Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Μαλούτας Θωμάς	- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Μαντουβάλου Μαρία	- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
Μελαχροινός Κώστας	- Queen Mary, University of London
Μοδινός Μιχάλης	- Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών (ΔΙΠΕ)
Μπριασούλη Ελένη	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Παπαθεοδώρου Ανδρέας	- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Πρεβελάκης Γεώργιος-Στυλ.	- Université de Paris I, France
Φωτόπουλος Γιώργος	- Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Χαστάογλου Βίλμα	- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)

αιχώρος

ΤΕΥΧΟΣ 29 ΕΤΟΣ
ISSUE YEAR 2019

Α. Ντάφλου

4

Μητροπολιτική Διακυβέρνηση - Χωρικός Σχεδιασμός:
Η Τοπική Αυτοδιοίκηση σε προσαρμογή ή απομόνωση

Ν. Κουραχάνης

25

Κοινωνικές πολιτικές στέγης στο Νότιο-Ευρωπαϊκό καθεστώς ευημερίας:
Η στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης Αστεγών στην Πορτογαλία (2009-2015)

S. Michael

49

City Branding Strategies: A model for the diagnosis of the perceived image
of an urban cultural landscape through spatial approaches. The case of Larnaca city

Κ. Πορτοκαλίδης

79

Κεντρικότητα και Αστικό Αποτύπωμα των Ελληνικών Μικρομεσαίων Πόλεων

Π. Πραστάκος, Α. Λαγαρίας

100

Ανάλυση της αστικής μορφής με χρήση χωρικών δεικτών:
Χρήσεις γης και χαρακτηριστικά κατοικιών στην Αττική

Ν. Μυωφά, Σ. Σταυριανάκης

147

Συγκριτική μελέτη των πολιτικών εγκατάστασης των προσφύγων του 1922 και
του 2016 στη μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας

ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Κ. Κουτσόπουλος

174

Το παράδοξο της ανάπτυξης στην Ελλάδα

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Ε. Ψαθά

192

Σεραφεΐμ Πολύζος, (2015)
Αστική Ανάπτυξη